

GS.TS HOÀNG TH CHÂU
NHÀ NGÔN NGỮ HỌC LAO ĐỘNG KHÔNG MỆT MỎI

Hoàng Th Châu - nữ giáo sư đầu tiên của ngành Ngôn ngữ học Việt Nam.

Hoàng Th Châu là một nữ giáo sư đầu tiên của ngành Ngôn ngữ học Việt Nam. Đến nay, bà vẫn là nữ giáo sư duy nhất của ngành này, một ngành khoa học có tiếng là khô khan và "khó". Để đạt tới đỉnh vinh quang này, người phụ nữ Huế một thời nếm trải là "hoa khôi" Khoa Ngữ văn đã ph i lao động kiên trì trong một hoàn cảnh riêng không mấy thuận lợi. Nhiệt huyết học trò và các công việc nghiên cứu luôn kính nể bà vì bà chính là một chủ đề kích thích chinh chiến bao phen lợi là nhà khoa học thực "phái đ p" đã có nhiệt tâm huyết, đóng góp vào ngành, vào nghề. Có thể nói, bà là một nhà giáo, là một người mẹ mà một chủ đề ai trẻ thành cũng có thể đổ vào đó làm gương.

Hoàng Th Châu là con gái út của một gia đình công chức thời Pháp. Hai con thân sinh ra bà đều là y tá nên chỉ vài năm lợi thuyên chuyển công tác một lợi. B i th , cùng là con trong một gia đình, chị gái của bà sinh ra Đ Đà Lợi, còn bà lợi sinh ra Tuy Hoà, Phú Yên. Thuở nhỏ, bà học tiểu học tại Phú Yên. Đến khi n c Việt Nam ĐCCH ra đời 1945, bà theo cha và anh trai

ra Huế. Tại đây bà đang học tiếp lên các lớp trên thì cuộc kháng chiến chống Pháp bùng nổ. Với tinh thần yêu nước của tuấn tử, bà vội vã đi học và tham gia hoạt động cách mạng, chiến đấu trong đội du kích thiêu niên tại nơi thành. Không ngờ, bà trở thành nguyên mẫu cho một nhân vật nữ du kích bé nhỏ tên Châu trong cuốn *Đội thiêu niên du kích thành Huế* của Văn Tùng.

Gia đình bà là gia đình truyền thống cách mạng. Cha mẹ bà từng nuôi giấu cán bộ trong nhà suốt thời kỳ đánh Mỹ, trong đó có người mẹ sau khi miền Nam giải phóng đã làm việc tại Chi cục U ban Nhân dân thành phố Huế. Còn cả 3 chị em bà đều đã từng hoạt động trong lòng địch tại cuộc kháng chiến liên tục. Chị cả của bà đã từng bị địch bắt và đày đi Côn Đảo. Người anh trai thứ hai của bà cũng từng bị giam giữ trong đống tra tấn ở chốn lao tù. Riêng bà, hai lần bị địch bắt vào khám. Một lần bị tù tại mồng 1. Một lần bị tù tại mồng 1 b. Tuy vậy, khi thoát khỏi nhà giam bà vẫn tiếp tục lao vào hoạt động. Lần cuối cùng, bà phải rời khỏi Huế thân thương là lần bà đã tập tành đi dục tại trại Trung học B. Đó, cả số bị, bà đang đang lớp thì bị cảnh sát bắt ở đây. Nhưng vì có người tại báo, bà đã nhanh chóng thoát khỏi vòng vây, ra chiến khu. Bà được kết nạp Đảng, rời Việt ra Bắc. Năm đó là năm 1955 đây kể niềm. Anh trai bà sau khi ra tù cũng theo đường Bắc

tīn. Hai anh em ḡp l̄i nḡi anh r̄ (ch̄ng ch̄ c̄) đã t̄p k̄t ra B̄c. N̄a nhà vui trong đoàn t̄.

Sau đó m̄t năm, năm 1956, v̄i chính sách ̄u tiên con em mīn Nam trong chīn l̄c đào t̄o đ̄i ngũ cán b̄ khoa học lâu dài, Hoàng Th̄ Châu đ̄c Nhà n̄c c̄ đ̄i học đ̄i học t̄i Liên Xô. T̄i Tr̄ng Đ̄i học T̄ng h̄p Lômonôx̄p năm đó, Ban đ̄ng h̄ng Vīt Nam đ̄c tīp nh̄n thêm m̄t n̄ sinh duyên dáng nh̄ng r̄t can tr̄ng c̄a x̄ Hū th̄ m̄ng. Thū ̄y, n̄ sinh học ̄ b̄c đ̄i học th̄t là hīm hoi.

T̄t nghīp Đ̄i học T̄ng h̄p Lômonôx̄p năm 1962, Hoàng Th̄ Châu v̄ n̄c và công tác trong t̄ B̄ môn Ngôn ngữ học, Khoa Nḡ văn. Ngay sau khi v̄ n̄c m̄t th̄i gian bà đã b̄t đ̄u có nh̄ng bài nghiên c̄u đ̄c gīi chuyên môn chú ý. Đó là nh̄ng bài vīt nh̄ " *V̄n đ̄ xác minh các t̄c nḡi Vīt Nam*" (vīt chung, Dân t̄c, s̄ 38.1963); " *M̄i liên h̄ v̄ ngôn ngữ c̄ đ̄i Đ̄ng Nam Á qua nh̄ng*

tên sông”;

(Thông báo khoa học trẻ ngành ĐHTHHN, Nguyễn Văn, tập 2, NXB GD, 1966); “

ngữ văn của Văn Lang qua tài liệu ngôn ngữ”;

(trong “

Hùng Vương ngữ văn của”;

, tập 1. NXB KHXH, 1968)... Sau khi trình làng những bài viết này, Hoàng Thụ Châu đã xác định hướng đi lâu dài trong chuyên môn. Bà chuyên tâm đi sâu vào nghiên cứu các lĩnh vực thu thập danh từ, phương ngữ học, phương pháp dạy tiếng Việt, ngôn ngữ và chữ viết các dân tộc thiểu số. Nói đến ngành Phương ngữ học ở Việt Nam, không ai có thể quên Hoàng Thụ Châu. Bà là một chuyên gia có đóng góp ngành các lĩnh vực này.

Sau khi công tác 13 năm tại Bộ môn Ngôn ngữ học, bà được cử sang CHDC Đức làm chuyên gia dạy tiếng Việt. Trong 5 năm công tác ở một trường đại học lớn của quốc tế - Đại học Humboldt, bà vừa giảng dạy vừa nghiên cứu và báo về thành công luận án tiến sĩ năm 1980. Với sự hiểu biết và những tri thức sâu sắc về tiếng Việt, bà đã cho xuất bản cuốn sách dạy tiếng Việt bằng tiếng Đức. Đây là một cuốn sách dạy tiếng được đánh giá là có chất lượng cao, được biết đến phần ngữ âm. Vì vậy, sau khi nước Đức hợp nhất, nó vẫn được sử dụng làm giáo trình dạy tiếng Việt cho sinh viên ở trường đại học nơi tiếng này.

Là một phụ nữ duy nhất của tập thể môn thi đó (v̄ sau có thêm Đinh L̄ Th̄, khi đi nghiên cứu sinh trở về bà Đinh L̄ Th̄ đã về thành phố Hồ Chí Minh công tác) nhưng GS. Hoàng Th̄ Châu không bao giờ chịu nhận sự “ưu tiên” của các đồng nghiệp “mày râu” trong trường. Thi thoảng, bà cũng đã từng cùng sinh viên trào đ̄o đi sưu tập lên vùng rừng núi Việt Bắc xa xôi, gần cuộc đời mình với cuộc sống giản dị, học tập của cán bộ sinh viên trong khoa, trong trường. Khi Bộ môn triển khai công trình nghiên cứu ngôn ngữ Tày - Nùng, một công trình nghiên cứu trọng điểm của Bộ môn nhằm đánh M̄, bà cũng khoác ba lô hàng đ̄n sinh viên đi thực địa, đi xuống tận những hang cùng ngõ hẻm để đi sưu tập tình hình ngôn ngữ của các dân tộc ít người. Đó cho đ̄n khi nghề học, gần như năm nào bà cũng đ̄a sinh viên, nghiên cứu sinh cùng các đồng nghiệp đi tới những vùng sâu, vùng xa như: Đ̄ng Văn - điếm các Bộ của Tô qūc, Đ̄n Biên, Võ Nhai... đ̄ ghi chép các ngôn ngữ chưa có chữ viết như Dao, Hà Nhì hoặc những ngôn ngữ có nguy cơ diệt vong như La Chí, Klao... Lĩnh vực này, bà có nhiều đóng góp trong nghiên cứu chữ viết và ngữ âm và cũng là một chuyên gia có không ít công hiến trong giảng dạy và nghiên cứu khoa học về đời học.

Suốt 10 năm liền (1983 - 1993), bà đảm nhiệm thêm vai trò Chủ nhiệm Bộ môn Ngôn ngữ học thuộc Khoa Ngữ văn, Trường Đại học Tổng hợp Hà Nội. Với công lao và là một nhà quản lý chuyên môn, bà luôn mở rộng sự hợp tác với các đơn vị bạn trong nghiên cứu và đào tạo, đồng thời phối hợp hoạt động nghiên cứu với các đơn vị nghiệp vụ. Trong khoảng thời gian đó, do yêu cầu và hợp tác quốc tế bà đã phối hợp cùng một số cán bộ như Hồ Hữu Đạt, Mai Ngọc Chử rồi Diệp Quang Ban hoàn thành một bộ sách dạy tiếng Việt 3 tập dùng làm tài liệu giảng dạy cho học sinh Campuchia. Bà được phong học hàm Phó giáo sư năm 1984, Giáo sư năm 1991. Cho đến nay, bà vẫn là nữ giáo sư duy nhất trong toàn ngành Ngôn ngữ học Việt Nam.

Điều đáng nói về cuộc đời GS. Hoàng Thụ Châu là bà phải sống trong một hoàn cảnh không thuận lợi, nhưng lúc nào bà cũng biết gạt chuyện riêng để nghĩ tới việc chung. Bà có thói quen là gặp cảnh đời thì trơ trẽn, nhưng chuyện bao giờ có ai nghe thấy mà than thở nào cả bà. Công việc làm khoa học, đồng nghiệp ít ỏi, chết chiu nuôi 2 con trai trẻ thành, bà không mấy khi có thời gian để chăm lo cho cuộc sống riêng của mình. Vậy mà, trong cuộc đời, lúc nào bà cũng đang hoàng. Đang hoàng trong lối sống. Đang hoàng trong công việc học trò và đồng nghiệp. Đang hoàng trong nhân cách khoa học. Với những điều đó, bà bao giờ cũng tận tình giúp đỡ. Với những điều trên bà không bao giờ xu nịnh, xuôi chiều. Nhưng hàng ngày trong giao tiếp, lịch sự trong cách xử lý, nhưng bản lĩnh trong khoa học, thì bà đã tỏ ra

mệt cá tính, mệt bệnh sức riêng trong cuộc đời học tập khoa học. Con người bà là sự kết hợp hài hòa cái phẩm chất can trường của cô nòng du kích và sự duyên dáng của cô nòng sinh giàu tâm hồn, mà chính của thành phố Huế mang mang. Chính sự kết hợp này làm cho bà có đời sống lĩnh vực qua những học nghiên cứu của cuộc sống riêng tư mà vẫn giữ được trạng thái cân bằng, năng động trong tư duy. Bởi thế, nhìn vào hành trình khoa học của bà, người đọc "anh hùng" của phái mày râu phải ngỡ ngàng. Trong mấy chục năm, bà đã cho xuất bản 7 cuốn sách (thuộc các lĩnh vực khác nhau như: giáo trình, chuyên luận, tài liệu) và công bố 56 bài báo (không tính hai năm trở lại đây). Với một nhà khoa học nữ, con số trên quả là một kỷ lục không mấy ai đạt tới. Nó làm cho người nghiên cứu phải kính nể, nhất là trong ngành ngôn ngữ học. Bà là tấm gương sáng cho tinh thần lao động cần cù, sự học hỏi không mệt mỏi. Với những công lao to lớn này, bà đã nhận được Giải thưởng Nhà nước về khoa học và công nghệ năm 2005.

Những năm gần đây, GS. Hoàng Thụ Châu đã nghỉ hưu, nhưng bà vẫn luôn luôn quan tâm đến nhiệm vụ của đời sống học, vẫn tiếp tục học hoá đời sống. Tuổi cao mà sức không yếu, bà vẫn gánh trên vai trách nhiệm người mẹ, người bà, lại vẫn không hề bỏ lòng say mê của một người làm công tác nghiên cứu khoa học. Bà vẫn tiếp nhận nhiệm vụ ý tưởng và tiếp sau một thời gian bà lại có một bài nghiên cứu gửi đăng tạp chí hay được trong hội nghị khoa học. Ngoài ra, mỗi khi Bộ môn cần sự hỗ trợ nhân sự bà vẫn tham gia học tập học hỏi của phần lớn các luận án tiến sĩ, luận văn cao học hoặc khoá luận tốt nghiệp của

sinh viên. Mỗi khi có hội nghị khoa học ở Trường, ở Khoa, bà vẫn có mặt tham gia dù có hay không có bài viết. Với bà, mặt lên vào Khoa là mặt lên bà được sống lại thời kỳ sôi nổi, trung tâm của cuộc đời dầy đặc. Nơi đây không chỉ là mặt trời ấm mà bà quên bó quên như suốt cuộc đời với các bản đề nghị p mà còn là nơi bà có nhu cầu niềm vui các thời học trò. Có biết bao lớp người đã lên lên trở thành thành tựu đây, có mặt phần đóng góp của bà. Trong đó, có nhu cầu người ngày nay trở thành các nhà văn, nhà khoa học, giáo sư, tiến sĩ, cán bộ giảng dạy đời học, nhà quản lý... Bất cứ ai, mỗi khi nhắc đến cái tên Hoàng Thụ Châu đều có mặt cảm giác quên gửi, kính trọng. Có thể nói, bà vẫn là mặt nhà giáo mẫu mực vẫn là mặt nhà khoa học luôn làm việc không mệt mỏi. Sự nghiệp của bà xứng đáng là mặt sự nghiệp có tầm vóc trong ngành Ngôn ngữ học Việt Nam./.

*Người n: 100 Years-VietNam National
University, HaNoi*